

Ljubljana, februar 2024

Recenzija: »**Make the difference**«: **Družina in zasvojenost - Preventivni program za otroke »JAZ in TI – MI«**

Namen projekta »Make the difference« in preventivnega programa »JAZ in TI – MI« je bil zagotoviti podporno okolje in pomoč ciljni skupini otrok, ki so prepoznani kot ranljiva skupina, ker odraščajo v družinah, kjer je pri starših prisotna zasvojenost bodisi s prepovedanimi drogami, alkoholom ali tabletami. Otroci, ki odraščajo v družinah kjer je prisotna zasvojenost, so izpostavljeni številnim potencialno travmatičnim dogodkom oziroma dogajanjem.

Izvajalca mednarodnega projekta v Sloveniji, ki se je začel 1. 5. 2021 in zaključil 31. 10. 2023, sta bila Nacionalni inštitut za javno zdravje, OE Maribor - kot koordinator projekta in Center za socialno delo Maribor- kot strokovni soizvajalec projekta.

Metodološko je projekt potekal po naslednjih stopnjah:

- **Priprava dogovora o sodelovanju** med Nacionalnim inštitutom za javno zdravje in Centrom za socialno delo. Ena ključnih nalog in dejavnosti projekta je bila vzpostavitev dobrega sodelovanja med institucijama in določitev sporazuma, ki bi pokrival pomembne cilje projekta (vzpostavitev kontinuiranega sodelovanja med Nacionalnim inštitutom za javno zdravje in Centrom za socialno delo, opredelitev ciljne skupine otrok za preventivni program »Jaz in Ti -Mi, priprava akcijske sheme pomoči ciljni skupini za vključitev v preventivni program, priprava protokola delovanja v primeru ogroženosti otroka, vzpostavitev mreže in struktur sodelovanja med različnimi institucijami, ki lahko pri svojem delu zgodaj identificirajo otroka, ki odrašča s starši/staršem, kjer je prisotna zasvojenost).
- **Opolnomočenje strokovnjakov**, ki prihajajo pri svojem delu v stik s ciljno populacijo z namenom osveščanja in izobraževanja v obliki skupnih srečanj s pridobitvijo znanj s področja adiktologije in varstva otrok, pomoči pri sprejemanju pomembnih stališč s področja zasvojenosti in pomoči pri povečanju njihovega občutka samoučinkovitosti, naslavljanjem in razreševanjem dilem in strahov pri delu na področju zasvojenosti, senzibilizacijo za zgodnje identificiranje in pomoč mladostnikom, ki so že začeli eksperimentirati z drogami. Srečanja so potekala trikrat, vsakič 3 ure, v manjših skupinah (10–12 oseb), v interaktivni obliki z uporabo različnih metod: kombinacija predavanja in vodenih razprav, metodo primera, učenjem s stimulacijo (skozi igro vlog). Na tej stopnji so se strokovnjaki opolnomočili s potrebnim znanjem, veščinami in orodji za učinkovito zgodnjo identifikacijo otrok, ki odraščajo z zasvojenimi starši.
- **Mentorski pristop preventivnega programa »JAZ in TI – MI«**: Končna stopnja je vključevala nabor prostovoljcev in edukacijo le-teh za izvajanje mentorskega pristopa preventivnega programa »Jaz in Ti – Mi« z namenom izboljšanja psihološke odpornosti otrok in drugih varovalnih dejavnikov za zdrav razvoj otrok.

Otroci, ki odraščajo v družinah z zasvojenimi starši, so pogosto deležni nestabilnega okolja, saj starši morda niso zmožni zagotoviti dosledne oskrbe, varnosti ali strukture v vsakdanjem življenju. Neposredno ali posredno doživljajo starševsko zasvojenost in vse posledice, ki jih ta prinaša, kar vključuje vidno zlorabo snovi, spremembe v vedenju, kaotične odnose v družini ter morebitno nasilje. Takšni otroci odraščajo pod stresom, so tesnobni, kar vodi v razvoj različnih čustvenih težav. Pogosto doživljajo občutke sramu, zaradi česar se izogibajo socialnim interakcijam in se izolirajo od vrstnikov.

Zaradi genske nagnjenosti in okoljskih dejavnikov so takšni otroci bolj dovzetni za razvoj vedenjskih težav in razvoj lastnih zasvojenosti. Otroci iz družin z zasvojenimi starši potrebujejo dodatno podporo in terapijo, da se spopadejo z vsemi težavami, ki jih prinaša njihova situacija, kar jim omogoča preventivni program.

Projekt omogoča vzpostavitev okoliščin, ki omogočajo, da postanejo otroci, ki odraščajo v družinah, kjer je prisotna zasvojenost, postanejo vidni, identificirani in prepoznani kot ranljivi. Predpogoj za to je enoten pristop na nacionalni ravni in skupen, enoten odziv strokovne javnosti na problematiko zasvojenosti v družini. Strokovnjaki, ki delajo na tem področju morajo biti občutljivi na tovrstno problematiko, imeti morajo ustrezno razumevanje zasvojenosti in s tem ustrezen odnos do zasvojenosti ter večšine, da pomagajo na strokoven način. Prav zgodnje prepoznavanje obremenjujočih izkušenj pri otrocih ter interveniranje, ustrezna podpora družini in otroku lahko pomembno prispevajo h krepitvi psihične odpornosti ter s tem zmanjšujejo zdravstvene kot tudi druge težave otrok.